

3. PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC / TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG

Dạy học âm nhạc ở trường phổ thông nói chung và trường Tiểu học nói riêng chủ yếu là tổ chức cho HS hoạt động thực hành, vận dụng và trải nghiệm để từ đó hình thành năng lực và phẩm chất. Việc dạy và học âm nhạc ở Tiểu học từ lâu nay người ta không dạy lí thuyết mà chủ yếu dạy thực hành. Thực hành Hát, thực hành Đọc nhạc (ở lớp 4 – 5), thực hành chơi nhạc cụ gõ..., qua thực hành để hình thành kiến thức, kĩ năng. Bởi vậy, nếu nhận xét rằng trước khi có chủ trương dạy học phát triển năng lực, người ta chỉ dạy kiến thức đối với riêng môn Âm nhạc cũng chưa hoàn toàn chính xác. Bởi âm nhạc khi nào được vang lên mới có ý nghĩa. Mà muốn được vang lên bằng âm thanh tất nhiên phải thông qua hoạt động, hoạt động của trò dưới sự hướng dẫn của thầy. Dạy học Âm nhạc là một quá trình liên tục hoạt động. Vì thế mà có lúc trong ngành Giáo dục người ta đã xếp 3 môn học Âm nhạc, Mĩ thuật, Thể dục thành môn Hoạt động giáo dục, chính bởi 3 môn này chủ yếu dạy thực hành, thông qua thực hành để hình thành kiến thức, kĩ năng. Đây là những môn học đặc thù, không thể chỉ tập trung vào dạy lí thuyết, dạy kiến thức đơn thuần như một số môn học và các lĩnh vực giáo dục khác.

Sách đã vận dụng một cách linh hoạt và sáng tạo một số phương pháp dạy học âm nhạc tham khảo từ kinh nghiệm của những nhà sư phạm âm nhạc nổi tiếng trên thế giới như: Kart Orff (nhà sư phạm âm nhạc người Đức); phương pháp Suzuki (nhà sư phạm âm nhạc Nhật Bản); Dalcroze (nhà sư phạm âm nhạc người Thụy Sĩ); Kodaly (nhà sư phạm và lí luận âm nhạc dân tộc học Hung-ga-ri)...

3.1. Những yêu cầu cơ bản về phương pháp dạy học bộ môn Âm nhạc

- + Dạy học Âm nhạc lấy việc thực hành, luyện tập là chủ yếu.
- + Từ thực hành, từ trải nghiệm thực tiễn khi hoạt động âm nhạc để rút ra lí thuyết.
- + Kiến thức âm nhạc không đơn thuần là lí thuyết mà ngay trong việc thực hành, trải nghiệm để hình thành kĩ năng đã bao hàm những kiến thức âm nhạc.
- + Phương pháp dạy học Âm nhạc đa dạng không chỉ có việc thầy hướng dẫn, trò ghi nhớ, làm theo mà thầy còn có thể cho HS tự khám phá, tự sáng tạo thông qua hoạt động biểu diễn, trò chơi... hay học ở ngoài lớp như xem biểu diễn, tham gia Câu lạc bộ âm nhạc.
- + Dạy đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay và vận động cơ thể theo bài hát hay theo các mẫu hình tiết tấu có thể xem là vấn đề mới về phương pháp dạy học Âm nhạc so với hiện hành. Khi dùng kí hiệu bàn tay có thể sử dụng một tay hoặc cả hai tay. Sách Âm nhạc hiện hành cũng đã dùng phương pháp vận động phụ họa cho bài hát nhưng ở sách mới hướng dẫn vận động cơ thể bằng các kiểu / cách như: vỗ tay, vỗ vai, vỗ đùi, giậm chân, búng ngón tay để phát ra âm thanh... theo các hình tiết tấu mẫu

hoặc đệm theo nhịp, phách của bài hát (khi thực hiện HS có thể đứng hoặc ngồi, thực hiện cả lớp hay theo nhóm – mỗi nhóm được sáng tạo cách vỗ / gõ / vận động khác nhau...).

3.2. Hướng dẫn và gợi ý phương pháp, hình thức tổ chức dạy học / tổ chức hoạt động Âm nhạc

3.2.1. Phương pháp dạy học

- Dùng lời: Dùng lời nói để thuyết trình, giải thích (Ví dụ: giới thiệu tác giả, giới thiệu bài học, giải thích thuật ngữ...).
- Làm mẫu / trực quan: GV thị phạm để HS quan sát hoặc lắng nghe và làm theo. Ví dụ: Hát mẫu một câu hát mới để học sinh hát theo, làm mẫu kí hiệu bàn tay tượng trưng cho nốt nhạc...).
- Vấn đáp: Đặt câu hỏi cho HS trả lời. Ví dụ: Sau khi nghe bài hát nêu câu hỏi để học sinh phát biểu cảm nhận...).
- Trải nghiệm: HS tự làm để hiểu và hình thành kĩ năng (hát, đọc nhạc...).

3.2.2. Hình thức tổ chức dạy học

- Học trong lớp: Học trong chính khóa thực hiện theo Chương trình và sách giáo khoa.
- Học ngoài lớp: Học ngoài giờ chính khóa, học ngoài trời (hoạt động vào buổi thứ 2 với các trường dạy học 2 buổi / ngày).
- Học cả lớp, học theo nhóm, cặp đôi hoặc cá nhân trên giờ học chính khóa hoặc ngoại khóa.
- Sắp xếp bàn ghế theo thứ tự truyền thống hoặc không theo truyền thống (xếp thành hình tròn, hình chữ nhật...), học ngoài không gian lớp học.

3.2.3. Tổ chức các hoạt động

Hát: Dạy hát theo phương pháp đã quen dùng. Tuy nhiên, GV có thể vận dụng một cách linh hoạt không quá gò bó theo khuôn mẫu. Dạy hát theo lối truyền khẩu, hát mẫu từng câu hoặc sử dụng nhạc cụ cho HS nghe giai điệu và hát theo... Chú ý phát huy tính tích cực hoạt động và khơi gợi sự sáng tạo ở mỗi HS. Sau khi dạy HS học bài hát, GV cần phối hợp nhiều cách thức khác nhau như gõ đệm, vận động cơ thể, hát – múa, biểu diễn đơn ca, tốp ca... để hình thành cho các em kĩ năng ca hát cơ bản.

Nghe nhạc: gồm nhạc có lời và nhạc không lời. Dạy nghe nhạc vẫn sử dụng các phương pháp quen dùng như: nghe trực tiếp giọng hát của GV, nghe qua phương tiện nghe, nhìn... nhưng lưu ý nên cho HS được nghe nhiều lần, kể cả trong những tiết không có

nội dung nghe nhạc. Trong quá trình cho HS nghe nhạc, GV có thể khuyến khích HS vận động theo nhịp điệu của bản nhạc / bài hát, nghe và thể hiện cảm xúc, nghe và trả lời câu hỏi...

Nghe nhạc là một hoạt động có tính đặc thù riêng. Tiếp thu âm nhạc qua hoạt động nghe nhạc là một quá trình rung cảm (cảm nhận) phức tạp đòi hỏi GV phải có những dẫn dắt, gợi mở, khơi gợi cho HS một cách khéo léo và tinh tế, tạo điều kiện cho sự phát triển năng lực cảm thụ âm nhạc (phù hợp với yếu tố vùng miền). Ngoài ra còn cho HS được trải nghiệm qua phần nghe một số âm thanh thực tế trong cuộc sống để các em nhận biết và phân biệt được độ cao – thấp, dài – ngắn, to – nhỏ của âm thanh âm nhạc, qua đó giúp các em biết cảm thụ và thể hiện cảm xúc khi nghe nhạc.

Đọc nhạc: Đọc cao độ các nốt nhạc Đô – Rê – Mi – Pha – Son – La theo kí hiệu bàn tay (đọc thang 5, 6 âm). Phương pháp này như là một trò chơi để HS làm quen với cao độ các nốt nhạc. Khi dạy, GV phải làm mẫu chính xác, chậm, rõ ràng để HS nhận biết được từng thế tay ứng với tên của mỗi nốt nhạc, sau đó kết hợp đọc đúng cao độ với thế tay để HS luyện tập.

Đọc tên nốt trong bài đọc nhạc

Tập đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay

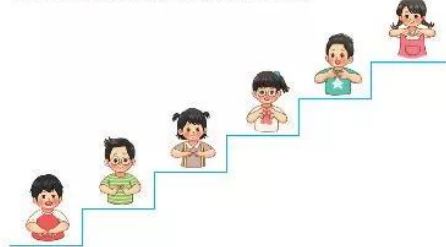
Tập đọc nhạc với nhạc đệm

Tập đọc nhạc kết hợp vận động theo nhịp

Hãy nói tên nốt nhạc mới học trong bài đọc nhạc.

VẬN DỤNG – SÁNG TẠO

1. Đọc tên các nốt nhạc theo kí hiệu bàn tay

2. Đọc nhạc kết hợp gõ đệm theo hình vẽ

Son La Son La Son Pha Mi Rê Son -

Son La Son La Son Pha Mi Rê Đô -

Khi luyện tập, GV nên cho HS thực hiện từ dễ đến khó, từ chậm đến nhanh: đọc các âm liền bậc, cách bậc gần hoặc phối hợp các nốt với độ khó tăng dần. Đọc nhạc kết hợp kí hiệu bàn tay, đọc nhạc kết hợp gõ đệm, đọc trên khuôn nhạc, đọc theo nhóm, đọc theo cặp đôi...

Từ dạy đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay tiến tới dạy đọc nhạc trên khuôn nhạc 5 dòng kẻ là một quá trình nhận biết đến hiểu.

Nên thường xuyên dùng đàn hoặc một nhạc cụ có âm thanh chuẩn khi dạy nội dung đọc nhạc.

Chú ý khơi gợi, hướng dẫn để phát huy được khả năng đọc nhạc của HS, cố gắng hạn chế dạy đọc nhạc theo lối truyền khẩu.

Nhạc cụ: Ở lớp 2, nhạc cụ gõ là một phương tiện chủ yếu trong nội dung học nhạc cụ. HS dùng nhạc cụ gõ để thể hiện các hình tiết tấu mẫu hoặc đệm cho bài hát: theo nhịp, theo phách, theo tiết tấu lời ca... Ngoài ra, có thể dùng các động tác vận động cơ thể như: vỗ tay, giậm chân, vỗ vào hai vai, vỗ đùi, búng ngón tay (có phát ra âm thanh)... để thể hiện các hình tiết tấu.

Thường thức âm nhạc gồm:

+ Kể chuyện âm nhạc

Các câu chuyện trong SGK Âm nhạc 2 sẽ được GV kể cho HS nghe với nhiều hình thức khác nhau sao cho sinh động và hấp dẫn, sau đó có sự trao đổi với HS để các em ghi nhớ nội dung. Nên chú ý sử dụng tài liệu điện tử, ứng dụng công nghệ thông tin trong việc dạy kể chuyện cho HS. Có các hình thức như: đọc toàn bộ câu chuyện, kể tóm tắt theo tranh trong SGK, kể chuyện kèm minh họa âm nhạc, kể chuyện theo dạng phim hoạt hình (nếu có)...

THƯỜNG THỨC ÂM NHẠC

L ước mơ của bạn Đô

1. Vào mỗi buổi sáng, Đô thức dậy và nghe thấy âm thanh tiếng kèn được vang lên từ một doanh trại quân đội gần nhà. Âm thanh ấy dần trở nên quen thuộc với Đô.

2. Trong buổi lễ khai giảng năm học mới, khi âm thanh hùng tráng của đội kèn vang lên bài hát *Quốc ca*, Đô vô cùng xúc động.

3. Đồ thám nghĩ, mình sẽ học thổi kèn để được đứng vào đội nghi lễ của nhà trường.

4. Yêu tiếng kèn, Đồ mơ ước sẽ trở thành một nhạc công trong đoàn quân nhạc để mang những âm thanh hùng tráng đến với mọi người.

1. Trong câu chuyện *L ước mơ của bạn Đô*, nhạc cụ nào đã được nhắc đến?
2. Xem tranh và kể lại câu chuyện trên.

+ Giới thiệu nhạc cụ

GV sử dụng các phương pháp dạy học truyền thống, dạy học tích cực, kết hợp với các phương tiện nghe, nhìn, tranh ảnh, đồ dùng trực quan... để HS được tiếp cận, nghe âm thanh và làm quen với cách sử dụng nhạc cụ Việt Nam và nước ngoài (nhạc cụ gõ). Chú ý sự tương tác giữa GV với HS, giữa HS với HS để các em được trải nghiệm thực tế. Cần cho nghe âm thanh của nhạc cụ qua các bản nhạc được trình tấu.

THƯỜNG THỨC ÂM NHẠC

Song loan

1. Giới thiệu nhạc cụ gõ song loan

Song loan là nhạc cụ gõ của Việt Nam được làm bằng gỗ, hình tròn dẹt, dùng tay trái gõ vào cạnh gỗ tạo ra âm thanh nghe thanh tấu, vang xa.

THƯỜNG THỨC ÂM NHẠC

Đàn bầu Việt Nam

1. Giới thiệu đàn bầu

Đàn bầu là nhạc cụ dân tộc độc đáo của Việt Nam. Đàn chỉ có một dây. Âm thanh đàn bầu ngọt ngào, sâu lắng, gần gũi với giọng nói và tình cảm của người Việt.

THƯỜNG THỨC ÂM NHẠC

Nhạc cụ ma-ra-cát (maracas)

1. Giới thiệu nhạc cụ ma-ra-cát

Ma-ra-cát là nhạc cụ gõ của nước ngoài, dùng tay trái. Khi chơi, âm thanh giòn giã, sôi động.

*** Lưu ý:**

Trong phương pháp dạy học Âm nhạc, trò chơi âm nhạc có thể là hoạt động khởi động hoặc thực hiện trong khi tổ chức các nội dung học tập. Các trò chơi đó là: gõ tiết tấu đối đáp, gõ nối tiếp 2 hình tiết tấu, vận động cơ thể, nghe để nhận biết âm thanh, nghe giai điệu, nghe tiết tấu, xem tranh đoán tên bài hát và rất nhiều trò chơi do GV sáng tạo.

Khi tổ chức các hoạt động: khởi động, khám phá, luyện tập, vận dụng, GV có thể thực hiện một cách linh hoạt, sáng tạo các hình thức tổ chức cho phù hợp với tình hình thực tiễn và khả năng của HS.

Để hình thành năng lực âm nhạc cho HS, GV cần sử dụng các phương pháp dạy học tích cực như: hoạt động cặp đôi, hoạt động nhóm, tương tác giữa HS với GV, HS với HS thông qua các hoạt động.

GV tích cực tổ chức cho HS được hoạt động trải nghiệm, vận dụng, sáng tạo trong từng tiết học, thông qua việc khơi gợi, động viên, khuyến khích, tổ chức trò chơi...